

AKTUÁLIS OLDALAK

Gyógyszerészet 53. 163-167. 2009.

MEMENTÓ:

A FIP kongresszusa 25 évvel ezelőtt fogadta el a „Budapesti deklaráció”-t

Dr. Bayer István

1984. szeptember 3-án Budapesten az Építők Szakszervezetének Rózsa Ferenc székházában (ma ÉDOSZ székház, Városligeti fasor 44.) *dr. Nikolics Károly*, a Magyar Gyógyszerészeti Társaság elnöke angolul és magyarul köszöntötte a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség (*Fédération Internationale de Pharmacie – FIP*) 44. kongresszusának 2200 résztvevőjét, köztük az öt világrészről Budapestre érkezett nagyszámú külföldi vendéget.¹ Ahhoz, hogy erre a történelmi eseményre sor kerüljön, a FIP-nek és Magyarországnak hosszú utat kellett megtennie és meg vagyok győződve arról, hogy célszerű, ha ezt az alkalmat arra is felhasználom, hogy ennek a hosszú, kalandos útnak a legfontosabb állomásait ismertetem.

Az út első állomása Braunschweig, 1865.: az első nemzetközi gyógyszerészeti kongresszus

Joggal fogalmazódik meg a kérdés: mi készítette a nemzeti gyógyszerésztestületeket arra, hogy nemzetközi párbeszédet kezdjenek? Az 1865-ben Braunschweigben megrendezett kongresszus jegyzőkönyvéből kitűnik, hogy felismerték: a következő problémákat (problémaköröket) nem lehet kizárólag nemzeti szinten kezelni, ill. megoldani:

- a gyógyszerészet társadalmi helyzete, ill. képviselete,
- a gyógyszerészképzés,
- a gyógyszerkönyvi előiratok és nomenklatúra egységesítése,
- az „iparszabadság” következményei.

Az első nemzetközi kongresszust követő 9 kongresszus bőségesen (és sokszor ellentmondásosan) foglalkozott ezekkel a kérdésekkel. Erre az alábbi kiragadott példák csupán illusztrációul szolgálnak.

1. A gyógyszerészet társadalmi helyzete, ill. képviselete.

London, 1881.: Megállapították, hogy minden európai országban az orvos-testületeket tekintik a gyógyszerészet képviselőjének; önálló gyógyszerészeti képviselőt jóformán sehol sem létezik.

2. A gyógyszerészképzés.

A gyógyszerészképzés helyzetének összehasonlítása döbbenetes különbségeket állapított meg.

- Szentpétervár, 1874.: Javasolták, hogy a gyógyszerészképzésben ne csak orvosok, hanem gyógyszerész oktatók is vegyenek részt. Javasolták azt is, hogy a gyógyszerismeret és a gyógyszerészi kémia oktatását vezessék be. (Megjegyzés: Magyarországon 1940-ig nem volt szabad a gyógyszerészeket farmakológiára oktatni, nehogy kuruzsoljanak...)
- London, 1881.: A brit gyógyszerészetre jellemző adat: a brit delegáció azt javasolta, hogy egységesítsék a tanoncok képzését a boltokban (*training of apprentices in shops*)...
- Brüsszel, 1883.: Javasolták, hogy a kiképzett gyógyszerészek – ahol ezt még nem vezették be – diplomát kapjanak.
- Brüsszel, 1897.: A kongresszus résztvevői még korainak tartották a nők gyógyszerészi pályára bocsátásának megvitatását...
- Párizs, 1900.: A kongresszus egyértelműen kiállt amellett, hogy a gyógyszerészeket az egyetemek képezzék.

3. A gyógyszerkönyvi előiratok és nomenklatúra egységesítése.

A gyógyszerkönyvi előiratok és nomenklatúra egységesítése érdekében tett lépések:

- Bécs, 1869.: A kongresszus a francia delegációt bízta meg egy nemzetközi gyógyszerkönyv tervezetének kidolgozásával.
- Szentpétervár, 1874.: A kongresszus nem fogadta el a francia tervezetet, bizottságot alakított és megfogalmazta a szerkesztés alapelveit.
- London, 1881.: Kiderült, hogy egy „teljes” nemzetközi gyógyszerkönyv kidolgozása néhány év alatt nem valósítható meg. Ezért úgy döntöttek, hogy először csak az (abban az időben „heroikus”-nak nevezett) erőhatású gyógyszerek standardizálásával foglalkoznak, és ennek megvalósítására bizottságot alakítottak.
- Brüsszel, 1883.: *Waldheim* előterjesztette az erőhatású gyógyszerek előiratainak és nomenklatúrájának egységesítésére vonatkozó tervezetét. Ez lehetővé tette, hogy a belga kormány 1902-ben konferenciát szervezzen egy nemzetközi egyezmény kidolgozására.

¹ A kongresszusról részletes beszámoló jelent meg „FIP kongresszus Budapest” címmel a Gyógyszerészet 1985. januári számában [Gyógyszerészet 29(1) 1-13 (1985)].

– Brüsszel, 1906.: 19 ország elfogadta az erőshatású gyógyszerek előiratainak és nomenklatúrájának egységesítésére kidolgozott egyezményt.

4. Az „iparszabadság” következményei.

A gyógyszer-különlegességek és titkos szerek megjelenése válsághelyzetet teremtett a gyógyszerárak számára. Emiatt a következő lépések történtek:

- Bécs, 1869.: Tanácstalanság volt abban a tekintetben, hogy mit kellene csinálni, de egyetértés született abban, hogy minden ország egységesen (egyforma törvényekkel) rendezze az új helyzetet.
- London, 1881.: Világossá vált, hogy az európai gyógyszertár (és ellenőrzött gyógyszer-kereskedelem) és az angolszász drug store (és az „iparszabadság”) nem hasonlítható össze egymással.
- Brüsszel, 1885.: A kaotikus helyzetre jellemző: a kongresszus határozatot hozott arról, hogy a speciket ki kell tiltani a gyógyszertárból ...

Az út második állomása Brüsszel, 1910.: a 10. nemzetközi kongresszus

Az 1910-ben Brüsszelben megrendezett kongresszuson résztvevő 18 ország (köztük Magyarország) gyógyszerész-szervezetei – a holland gyógyszerészeti társaság javaslatára – elhatározták, hogy *Fédération Internationale de Pharmacie* elnevezéssel nemzetközi szövetséget alakítanak. Ez a döntés új fejezetet nyitott a nemzetközi gyógyszerészeti együttműködés történetében.

A gyógyszerészek belátták, hogy az előzőekben felvázolt kérdésekben a nemzetközi együttműködés és harmonizáció alapvető szükséglet. Fontos gyakorlati szempont volt, hogy egy *folyamatosan működő – állandó titkársággal* rendelkező – szervezet nélkül a kongresszusok (vagy közgyűlések) határozatainak, döntéseinek és elképzeléseinek a koordinált végrehajtását nem lehet biztosítani. A döntés értékelésekor nem szabad figyelmen kívül hagyni a *nemzetközi légkört* sem: 1899 és 1910 között – tehát gyakorlatilag egy évtized leforgása alatt – 147 nemzetközi szerződés megkötésére került sor és a 19. században kb. 200 nemzetközi szervezet létesült (a legtöbb 1850 után).

A kongresszus a nemzetközi szervezet alapszabályainak kidolgozására *ideiglenes szervezőbizottságot* alakított. A holland kormány által kijelölt elnök mellé a kongresszus 20 tagot választott a résztvevő országok képviselőiből és további 12 tagot delegáltak egyes országok nemzeti szervezetei. Így a kongresszus által választott magyar tag *Koritsánszky Ottó* volt, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület részéről pedig *dr. Deér Endrét* delegálták. Az ideiglenes szervezőbizottság operatív munkáját egy 8 tagból álló munkacsoport (*Bureau*) végezte, *Koritsánszky Ottó* ennek is tagja lett.

A munkacsoport megfeszített munkával kidolgozta az alapszabály tervezetét, ezt eljuttatta minden érdekelt szervezethez, majd a 26 országból érkezett észrevételeket feldolgozta és javaslatát az ideiglenes szervezőbizottság elé terjesztette. A szervezőbizottság így már 1911-ben véglegesíteni tudta az alapszabály szövegét.

Az út harmadik állomása Hága, 1912.: a FIP alakuló közgyűlése

Az alakuló közgyűlés elfogadta az alapszabályt, így Hágában, a Belügyminisztérium épületében ünnepélyes külsőségek között sor kerülhetett a FIP megalakítására és a vezetőség megválasztására. A FIP első elnökévé *van Itallie*-t, főtitkárává *Hofman*-t választották.

Az út negyedik állomása Scheweningen, 1913.: a II. nemzetközi kongresszus, melyet már a FIP szervezett

Magyarország ezen a kongresszuson (is) aktív résztvevő volt: *dr. Matolcsy Miklós*t alelnökké, *dr. Bayer Antal*t és *Koritsánszky Ottó*t tiszteletbeli taggá választották.

Töréspont: az I. Világháború 1914-1918.

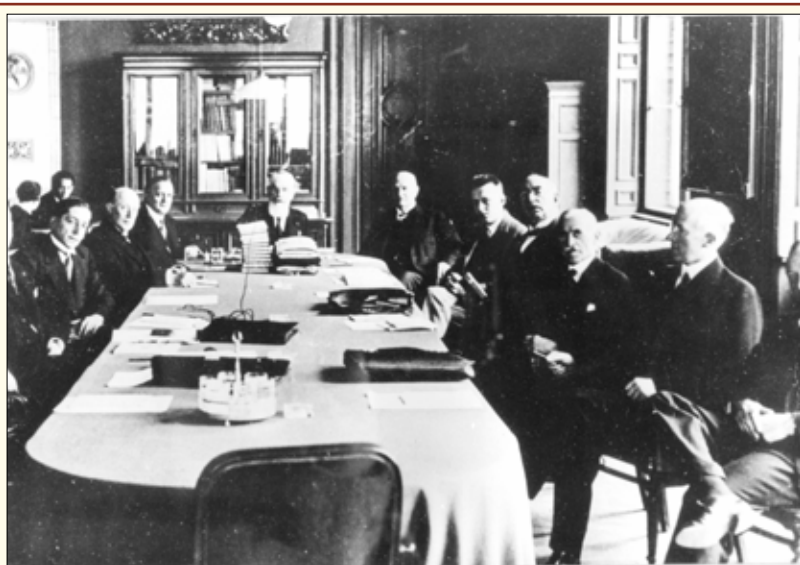
Ausztria és Németország 1914-ben kilépett a FIP-ből, egy évre rá (1915-ben) Magyarország is követi őket.

Az út ötödik állomása Brüsszel, 1922.: FIP közgyűlés

Az I. Világháborút követően a holland gyógyszerészeti társaság javaslatára meghívták Ausztriát, Magyarországot és Németországot, hogy legyenek újra tagjai a FIP-nek. Mindhárom ország élt a felkínált lehetőséggel.

Az út hatodik állomása Budapest, 1931.: FIP elnökségi ülés Budapesten

A 20. század harmincas éveiben, tehát abban az időszakban, amikor az I. Világháború már nem, a II. Világháború pedig még nem bénította meg a nemzetközi együttműködés folyamatait, Magyarország ismét aktív szerepet játszott a FIP életében. Ebben *Koritsánszky Ottó* volt a „karmester”, aki már az I. Világháború előtt, a FIP alapköveinek a lerakása során érdemeket szerzett. *Koritsánszky Ottó* – akkor már FIP alelnök – kezdeményezésére 1931-ben Budapesten két FIP összejövetel megrendezésére került sor: itt ülésezett a FIP elnöksége, valamint a FIP Gyógyszer-különlegességi Bizottsága, melyen *dr. Johan Béla* és *dr. Schulek Elemér* ismertették az Országos Közegészségügyi Intézet-

A FIP elnökségének ülése Budapesten az MTA székházában 1931-ben

ben 1927-ben felállított hatósági gyógyszer-ellenőrzési rendszert.

Újabb töréspont:

1950. – államosítás, megszűnik az MGYE

A FIP-ben a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület (MGYE) képviselte az országot; a gyógyszerterek államosításával ez a szervezet automatikusan megszűnt, így az ország a FIP-ben képviselő nélkül maradt és ezáltal az ország FIP tagsága is automatikusan megszűnt.

Új kezdet:

*a FIP tagság megújításának kronológiája,
1964-1966.*

A II. Világháború után a korábbi érdekvédelmi szerek és tudományos társaságok feloszlását követően az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet maradt az egészségügyben dolgozók – köztük a gyógyszerészek – egységes társadalmi szervezete. A megszüntetett tudományos társaságok pótlására a szakszervezet alakított szakcsoportokat, így került sor a Gyógyszerész Szakcsoport létesítésére is.

Azt követően, hogy a 20. század hatvanas éveiben Magyarország ismét tagja lett az ENSZ-nek, valamint az ENSZ szakosított szervezeteinek (így a WHO-nak is), a magyar kormány – a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) döntésének megfelelően – megkezdte a kapcsolatfelvételt azokkal a nemzetközi társadalmi szervezetekkel, melyekkel ezek a kapcsolatok – az államosításokat követően – megszakadtak. Ezért került sor arra, hogy a Gyógyszerész Szakcsoportot (elnök: *dr. Végh Antal*, főtítkárs: *dr. Bayer István*) megbízták, hogy – az Egészségügyi Minisztériummal együttműködve –

tegyen kísérletet a magyar gyógyszerész FIP tagságának a helyreállítására.

Az ehhez szükséges tárgyalások lefolytatására 1964-ben magyar delegáció vett részt az Amszterdamban rendezett FIP kongresszuson. A delegációt – az Egészségügyi Minisztérium felhatalmazásával – *Lázár Jenő* vezette, a tárgyalások lefolytatására *dr. Bayer István* kapott megbízást és jelen volt a delegáció további két tagja is (*dr. Nikolics Károly* és *Tamáskó Lőrinc*). A tárgyalásra a holland gyógyszerészek részéről a Rijksmuseumban tartott fogadáson került sor. A FIP elnöke, *Sir Hugh Linstead*, örömmel fogadta a magyar kezdeményezést, de kijelentette, hogy a FIP – melynek

munkájában elsősorban gyógyszerész kamarák és tulajdonosi érdekképviseletek vesznek részt – nem vehet fel tagjai sorába olyan szervezetet, amely egy szakszervezethez tartozik. Javasolta, hogy a magyar gyógyszerészek alakítsanak egy szakszervezettől független nemzeti bizottságot és ez a bizottság kérje a FIP tagság helyreállítását.²

A magyar hivatalos szervek jóváhagyásával, *dr. Schulek Elemér* elnökségével, Magyar Nemzeti Bizottság alakult és ez a bizottság kérte Magyarország (újborni) felvételét a FIP-be. Az 1964-ben Amszterdamban folytatott tárgyalások eredményeként a FIP vezetőségének javaslatára a FIP közgyűlése a Magyar Nemzeti Bizottságot tagjai közé felvette. (A madridi kongresszuson *dr. Végh Antal*, a Gyógyszerész Szakcsoport elnöke és *dr. Bayer István*, a Gyógyszerész Szakcsoport főtítkársra vettek részt.) A Magyar Nemzeti Bizottság helyét jóformán azonnal átvette az időközben (1965-ben) megalakult Magyar Gyógyszerészeti Társaság.

Ettől az időponttól kezdve már töretlenül folytatódott az együttműködés a FIP és Magyarország között. 1976-tól pl. két cikluson keresztül *dr. Zalai Károly* a FIP elnöke lehetett. Az együttműködés egyik kiemelkedő eseménye volt az 1984. szeptember 3-7. között Budapesten megrendezett kongresszus, amelyet – mint említettem – *dr. Nikolics Károly* az MGYT akkori elnöke nyitotta meg. A 44. FIP kongresszus azonban nemcsak azért emlékezetes, mert ezt 25 évvel ezelőtt Budapesten rendezték meg, hanem azért is, mert a kongresszus „Budapesti deklaráció” elnevezéssel egy nagyon fontos dokumen-

² Egy szubjektív megjegyzés: a tárgyalás baráti légkörét fokozta, hogy *dr. Bayer István* közölte a FIP elnökével: nagyapja, *dr. Bayer Antal*, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület akkori elnöke, a FIP alapító tagja volt.

FIP Kongresszus Budapesten

André Bédát FIP-elnök

végül, de nem utolsósorban, felkészül arra, hogy a betegnek és az orvosnak kellő információt nyújtson. Következésképpen a gyógyszerész széles körben juttatja el az egészségügyi ellátás anyagát.”

Peter Speiser professzor a FIP tudományos kollégiumának elnöke a következőképpen szolt: „...az egészségügyi ellátás keretében a gyógyszerellátásnak egyre növekvő szerepe van világszerte. Ugyanakkor sajnos beszélni kell a gyógyszerellátás árnyoldalairól is, mivel számos szakképzetlen, a gyógyszerekkel kapcsolatban semmilyen, vagy csak felszínes ismeretekkel rendelkező személy foglalkozik gyógyszerekkel, vesz részt a gyógyszerellátásban. Ezért növekszik a veszélye annak, hogy egy általános tudás a

FIP Kongresszus Budapesten

tumot fogadott el, melyet a külföldi gyógyszerészeti folyóiratok (pl. a Deutsche Apotheker Zeitung, az Österreichische Apotheker Zeitung és a Schweizerische Apotheker Zeitung) részletes kommentárokkal kiegészítve publikáltak.

A kongresszus különböző programjain a „Budapesti deklaráció” alap gondolata több ízben is előkerült. A Gyógyszerészet 1985. januári számában közölt beszámoló ismerteti *dr. Nikolics Károly* ünnepi megnyitón mondott beszédét, melyben – többek között – az alábbiak hangzottak el. „Ahogyan világszerte, úgy Magyarországon is a gyógyszerész az, aki a gyógyszer- és gyógyászati anyagellátás, a gyógyszerkészítés szakembere, biztosítja a gyógyszer minőségét, a megfelelő adagolását, felhasználását a legeredményesebb terápia érdekében, és

gyógyszerekről téves véleményeket, helytelen álláspontot tükröz, vagy még inkább pontatlan utasításokat jelenthet. Ezért itt, a kongresszus ünnepélyes megnyitóján szeretném bejelenteni Önöknek, hogy a FIP nyilvánosságra fogja hozni „deklarációját”, amiben tisztázni szándékozik álláspontját a gyógyszerekkel, a gyógyszerellátással kapcsolatosan, nemzetközi szinten.”

A kongresszus programjában szeptember 5-én gyógyszerész nagygyűlés volt, melyen *André Bédát* FIP elnök terjesztette elő a FIP elnöksége által kidolgozott és tanácsa által jóváhagyott „deklaráció”-t. A felszólalások és észrevételek figyelembe vételével a FIP szeptember 7-i elnökségi ülésén korrigálták a szöveget, melyet még aznap az MTI-n keresztül nyilvánosságra hoztak.

A „Budapesti deklaráció”

„...Az 1984 szeptember első hetében Budapesten megtartott FIP kongresszuson a Gyógyszerészek Közgyűlése az alábbi nyilatkozatot fogadta el:

- Megállapítva, az EVSZ-hez (WHO-hoz) hasonlóan, hogy a gyógyszerészek mind nagyobb jelentőséget nyernek az országok egészségpolitikájában világszerte;
- megállapítva, hogy sok olyan személyt alkalmaznak a gyógyászati termékek elosztása terén – csupán haszonszerzés okából –, akik csak felületes ismeretekkel rendelkeznek a gyógyszereket és gyógyászati termékeket illetően,
- megállapítva, hogy gyakorlatilag mindenütt növekvő számban jelennek meg nyilatkozatok, vélemények, téves megállapítások gyógyszerekről és gyógyászati termékekről olyan emberek tollából, akiket bár jószándék vezérel, általában azonban hiányosan értesültek,

a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség ezért újra leszögezi és hangsúlyozni kívánja, hogy:

1. A gyógyszereket és gyógyászati termékeket ne tekintésük közönséges kereskedelmi árunak; azok annál sokkal komplexebbek (az egészségügy fontos részét képezik).
2. Csak a szakemberek rendelkeznek a gyógyszerekre és a gyógyászati termékekre, azok összetételére, elkészítésére, kezelésére, elosztására, hatására, mel-

lékhatásaira, a gyógyszer-gyógyszer és a gyógyszer-étel kölcsönhatásokra stb. vonatkozó ismeretekkel. Kizárólag ilyen szakemberek alkalmasak arra, hogy megfelelő információt és tanácsot adjanak a betegnek, aki a gyógyászati terméket receptre megkapja, vagy saját elképzelése szerint szerzi be.

3. A gyógyszerészek azok a szakemberek, akik a szükséges integrált ismeretek birtokában vannak a gyógyszereket és gyógyászati termékeket illetően. Egyetemi tanulmányaik olyan tantárgyakat tartalmaznak, amelyek ezekre az ismeretekre irányulnak, továbbá tudásukat állandóan növelik szakmai gyakorlatukkal és ismereteik naprakészen tartásával.

Következésképpen a FIP emlékeztetni kívánja a kormányzati és nem kormányzati, nemzeti és nemzetközi szervezeteket, hogy saját érdekük és társadalmi érdek volna egyaránt, hogy – amennyiben felkérést kapnak gyógyszereket és gyógyászati termékeket érintő kérdések megoldására – vonják be a gyógyszerészeket, valamint szakmai szervezeteiket és konzultáljanak velük.

Budapest, 1984. szeptember 7.”

* * *

25 év elteltével meg lehetne ismételni ezt a deklarációt...

I. B a y e r: *Reminder to the 25th anniversary of the adoption of the „FIP declaration” by its congress at Budapest.*

A szerző címe: Budapest Lotz Károly utca 11/A - 1026